

Studiereis naar Frankrijk

W. Boer (bestuurslid en veehouder te Biddinghuizen)

Het proefstation en de Waiboerhoeve worden jaarlijks door een groot aantal Fransen bezocht. Dit betreft niet alleen groepen veehouders, maar ook onderzoekers van diverse instellingen, voorlichters, vertegenwoordigers van boerenorganisaties, enz. Franse onderzoekers zijn soms bij ons te gast om kennis te maken met onze werkwijze en de onderzoekresultaten. Van 24 tot en met 28 oktober 1988 vond een tegenbezoek plaats, toen een PR-bestuursdelegatie in Frankrijk te gast was. Het waren de bestuursleden H. Duker, J. van der Eijk en W. Boer, alsmede D. Boonman van het PR.

Door de vele contacten werd de behoefte gevoeld om een en ander te vernemen van ontwikkelingen in de melkvee- en vleesveehouderij.

In het kort werd deze reis georganiseerd om kennis te nemen van:

- Het onderzoek en de organisatie daarvan.
- De onderlinge relatie onderzoek-voorlichting.
- De ontwikkelingen in de melkveehouderij na de invoering van het quoteringssysteem.
- De perspectieven voor de melk- en vleesvee-sector.
- De praktische veehouderij door het bezoek aan enige praktijkbedrijven.

Structuur van de Franse rundvee-sector

Eind 1987 stonden ca. 1.000.000 boeren geregistreerd, waarvan 500.000 boeren met rundvee. Hiervan leveren 270.000 boeren melk en houden 230.000 boeren zoogkoeien.

Voor 88/89 is het landelijk quotum 23555.000 ton. Voor de huisverkoop is 747.000 ton. Er is geen individuele quotumhandel mogelijk. In totaal is vanaf '84 tot nu 9 % van de landelijke productie opgekocht door de overheid (kosten 800 miljoen gulden) waardoor de Franse melkveehouder de laatste 2 seizoenen 3 % minder in behoefte te leveren.

Daarnaast was het mogelijk om aan jonge boeren, boeren met een ontwikkelingsplan en aan moeilijke gevallen in de berggebieden extra quotum toe te kennen. Per regio wordt de melk verdeeld. In totaal konden hierdoor 56.280 boeren worden geholpen. In totaal komt dit neer op 18,5% van de melkveebedrijven. Zij hebben er gemiddeld 30.000 kg uit de nationale pot bij gekregen.

Er is een intensieve voorlichting ingezet om te voorkomen dat de Franse boer zijn quotum overschrijdt. Men is er voorstander van dat de contingentering zo lang mogelijk blijft. Omdat de

Tabel 1 Veranderingen in de bedrijfsstructuur.

Aantal koeien	Aantal bedrijven 1987 (× 1000)	Percentage v.d. bedrijven	Afname of toename 1984-1988 (%)
1- 9 koeien	89,4	29,3	— 7,7
10-19 koeien	80,5	26,5	— 2,5
20-39 koeien	36,2	32,3	+ 5,7
boven 40 koeien	36,2	11,9	+ 3,5

opkoopregeling zo succesvol was kon men toch nog een redelijk structuurbeleid uitvoeren. Op dit moment zijn er gemiddeld 20 melkkoeien per bedrijf.

Een indruk van de huidige structuur en de veranderingen in de periode '84-'88 geeft tabel 1.

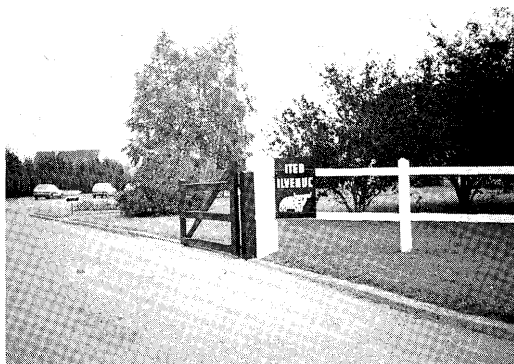
Voor in Bretagne en Normandië heeft de melkveehouderij zich sterker ontwikkeld dan elders. Boeren die hun quotum in de opkoopregeling hebben gebracht houden nu over het algemeen zoogkoeien. Dat dit in Frankrijk een belangrijk gegeven is blijkt uit tabel 2.

In een gesprek dat wij hadden met het Franse Produktschap voor Zuivel bleek nog weer eens dat de infrastructuur in de melkveehouderij nog wat achter loopt bij die van ons.

In deze periode van contingentering zijn ca. 120.000 boeren opgehouden melk te leveren en

Tabel 2 Vleesproductie uit melkveehouderij en zoogkoeien (%).

	Vlees uit melkhouderij	Vlees uit zoogkoeien
In Frankrijk	55	45
In E.G.	75	25

is de gemiddelde produktie per bedrijf van 60.000 kg melk/jaar naar 90.000 kg gegaan.

Praktijkonderzoek

Het praktijkonderzoek wordt nog slechts voor een klein deel (20 %) direct door de veehouders betaald. Het budget bij het ITEB (het Franse PR) van ca. 26 miljoen gulden komt voor de helft uit heffingen op graan, vlees, melk e.d. Het Bestuur van het Franse PR bestaat uit 34 boerenvertegenwoordigers en 1 vertegenwoordiger van het Ministerie van Land bouw.

De totale formatie bestaat uit 190 personen. Het ITEB heeft geen centrale proefboerderij. Wel kent men een 20-tal kleine vestigingen - vooral bij scholen - en heeft men een 300-tal samenwerkingscontracten voor projecten bij zeer verschillende instellingen. Het onderzoek wordt gecoördineerd door de ITEB-onderzoekers die ook voor de verdere uitwerking mede verantwoordelijk zijn. De onderzoekplannen worden per departement ingebracht. In ieder departement heeft men een overlegorgaan waarin boerenbestuurders vanuit fokkerij-organisaties, melkcontrôle, coöperaties, landbouworganisaties zitting hebben. De onderzoekplannen worden duidelijk beïnvloed door de superheffing.

De resultaten worden door het ITEB op verschillende manieren verspreid: publikaties, brochures, studiedagen, stands op tentoonstellingen enz. Momenteel ontwikkelt zich de particuliere voorlichting. Men streeft wel sterk naar meer samenwerking tussen de (geprivatiseerde) voorlichting en de particuliere voorlichting.

Naast het ITEB is er ook nog het ITOVIC, een proefstation voor onderzoek bij schapen en geiten. Van 1980-1987 is de schapen- en geitenstapel met 15 % verminderd. De gebieden met schapen vindt men o.a. in Poitou-Charentes (20 %), Midi Pyrénées (25 %), Languedoc, Provence-Al-

pen (30 %), het Massif Central (20 %) en Pays Basque (5 %). In de omgeving van Rocquafort vindt men bedrijven van 200 ooiën en in Z.W. Baskenland van 100 schapen.

Het onderzoek maar ook het fokkerij-programma richt zich in de eerste plaats op vlees en in de tweede plaats op melk.

Naast praktijkonderzoek vindt er ook aan 4 faculteiten voor opleiding van veterinairen, onderzoek plaats waarbij vooral een vergelijking tussen rassen en kruisingen op het programma staat.

Centre d'enseignement zoötechnique te Rambouillet met in het midden de duiventil uit de tijd van Lodewijk XVI.

Onderzoekcentra

De tweede dag stond het onderzoekscentrum + praktijkschool „Rambouillet” op het programma. Dit centrum is beroemd geworden, omdat van hieruit de Merino-schapen over de hele wereld zijn verspreid. Ook ligt hier de basis van het schapenras Ile de France.

In de veertiger jaren is men begonnen met een opleiding voor inseminator. Op jaarbasis worden hier 80 inseminatoren voor rundvee, 40 à 50 voor schapen, 25 à 30 voor geiten, 10 voor kippen en 10 voor konijnen opgeleid.

Schapenstal in Rambouillet.

In 1954 is men begonnen met een Pluimveevak-school en in 1965 met een tweejarige cursus voor Hoger Kader voor rundvee, schapen en varkens. In 1976 is de opleiding voor paardenhouderij begonnen met o.a. cursussen voor het beheren van maneges.

Voor de opleiding Hoger Kader veehouderij en paardenhouderij waren nu 94 studenten. Daarnaast komen jaarlijks 150-300 stagiaires voor zogenaamde praktijkschoolweken.

In de namiddag is nog het proefbedrijf Les Trinotieres in Montreuil/le Loir bezocht. Naast praktijkonderzoek was het tevens een opleidingscentrum voor jonge boeren. Met behulp van zenders werd de individuele opname nagegaan van ruwvoer en compleet voer in relatie tot het optimaal functioneren van de pens. Dat alles op een niveau van 7 tot 8000 kg/koe. Ook was veel aandacht besteed aan „flatfeeding”.

Op woensdag 26 oktober waren we op bezoek bij het ITCF (Instituut voor Granen en Voedergewassen) waar naast gewassenproeven ook de inkuilmethoden en het resultaat op de produktie werd nagegaan. Op de lokatie die wij bezochten in La Chapelle - St. Sauveur was 75 ha beschikbaar. Het onderzoek kan onderverdeeld worden in de volgende thema's:

- Het ontwikkelen en beproeven van verschillende teeltwijzen van grassen en voedergewassen.
- Het onderzoeken van de invloeden van de verschillende grondbewerkingstechnieken op de grond en de opbrengst van de gewassen.
- Het beproeven van verschillende inkuiltechnieken en de waarde van de ingekuilde produkten bepalen met behulp van voederproeven bij melk- en vleesvee.
- Technische en economische vergelijking van verschillende voersystemen.

80 % van de tijd werd besteed aan het onderzoek van grasland en voedergewassen en 20 % aan voederproeven. Hiervoor beschikte men over:

- een melkveestapel van 75 HF en 90 stuks jongvee in ligboxstal
- een stal voor 150 Charolais mestossen
- een stal voor 140 vleesvaarzen

Voor de vet-teringsproeven kon men beschikken over een 50-tal hamels.

Behalve het onderzoek werd veel tijd besteed aan het uitdragen van de resultaten samen met de regionale voorlichting.

Jaarlijks ontvangt men hier zo'n 4000 mensen, Het overgrote deel (80 à 90 %) van dit instituut wordt gefinancierd door de boeren, waarvan 70 %

Vleeslaboratorium in Villers-bocage.

door een heffing van 8 francs/100 kg graan en 30 % door een heffing van 4,65 francs/100 kg geleverde melk en vlees.

Een bezoek aan het laboratorium voor vleesonderzoek van het ITEB in Villers-Bocage stond ook op het programma. Dit onderzoekslaboratorium met 16 medewerkers werd in 1976 gebouwd en vervolgens in 1983 uitgebreid.

Het ligt tegenover de grootste slachterij in het westen van Frankrijk in de buurt van de slagervak-school te Caen. Hier wordt intensief mee samengewerkt. Men beschikt er over een vrij moderne outillage, o.a. bestaande uit: 120 m² koelruimten, 200 m² laboratorium voor natuurkundig, scheikundig en bacteriologisch onderzoek van vlees en vleeswaren, een proefkeuken en een zaal voor organoleptisch onderzoek.

Het onderzoek kan in 2 grote thema's worden samengevat.

1. Het onderzoek naar de uitgangskwaliteit in relatie tot het gebruik in de gehele keten van be- en verwerking, distributie en consumptie zoals:
  - de invloed van het ras (de kruising met HF) op de slachtkwaliteit.
  - de invloed van het produktiesysteem zoals de voeding of het gebruik van anabolen op de kenmerken van karkassen en het vlees.
  - de verliezen tijdens het transport.
2. Het vaststellen van technische procedures voor de behandeling van vlees van producent tot consument en het meten van de gevolgen op de kwaliteit van de produkten. Voorbeelden hiervan zijn onderzoek naar:
  - de optimale methode van koelen van de karkassen
  - de voorzorgsmaatregelen om een juiste pH te verkrijgen van het vlees.

Koeien op het EBD-bedrijf Boignet in Mericourt-en-Vimeu.

Dit onderzoek wordt gefinancierd door een heffing van 5 centimes/kg geslacht gewicht bij de producent en verder door organisaties die projecten financieren.

Het bezoek aan praktijkbedrijven

De door ons bezochte bedrijven deden allen mee aan het programma „Eleveurs de Bovins De-main” (EBD), vrij vertaald het project „de toekomstige veehouder”. Het programma bestaat uit het nauwkeurig registreren van de technische bedrijfsvoering en de economische resultaten.

Het EBD is 8 jaar geleden opgezet en omvat nu een 80-tal groepen van boeren over heel Frankrijk met in totaal een 1000 boekhoudingen. Van deze 1000 veehouders zijn er ca. 500 die zoogkoeien houden. Deze bedrijven liggen vooral in de omgeving van Charolles (Charolais), Limoges (Limousin), Pays de la Loire en de Vendée.

Dat men ook zo'n sterke nadruk legt op de zoogkoeienhouderij is wel begrijpelijk als men bedenkt dat van de zoogkoeien in de EG bijna 80 % in Frankrijk loopt.

Voor het opzetten van een EBD-groep gelden een aantal voorwaarden:

- streven naar groepen van 10-20 boeren
- één persoon voor de begeleiding
- het moet een klein gebied zijn

- de bedrijven moeten representatief zijn voor de regio
- de technische en economische resultaten moeten voor iedereen openbaar zijn

Het doel van dit boekhoudnet is het onderzoeken van:

- goedlopende productiesystemen
- door de praktijk ontwikkelde aanpassingen aan de gelimiteerde melkproductie
- de verkregen economische boekhoudingen en daaruit maken van standaard beschrijvingen die als voorbeeld voor bedrijven in de omgeving kunnen dienen.

Het gebruikte voorlichtingsmateriaal zag er uiterst verzorgd uit. Het verspreiden van de resultaten gebeurt door: persoonlijke begeleiding en advisering, het bijeenkomen in studiegroepen, studie- en voorlichtingsdagen en publiceren.

Alles wordt gestimuleerd en gecoördineerd door het ITEB. In de regio werkt men met de Franse boerenorganisaties, de voorlichtingsdienst en de boekhoudbureaux.

De bedrijven die wij tijdens deze studiereis hebben bezocht waren geen topbedrijven wat productieniveau betreft, maar gaven wel een goed beeld van wat bedrijfseconomisch mogelijk was.

Op bezoek bij de familie Boignet.

Na een aantal discussies met Franse boeren, bestuurders en onderzoekers bleek nog weer eens de andere denkwijze van de Franse veehouder, in het bijzonder die in Normandië-Bretagne.

In Nederland is de veehouder sterk economisch gericht. Omdat de arbeid hier vrij duur is, wil men deze optimaal benutten. Dit heeft geleid tot een groot aantal koeien per werker. Vooral de goed gestructureerde toeleverende industrie (krachtvoer) en verwerkende industrie (zuivel) ook nog begunstigd door korte transportafstanden, zorgt hier voor een gunstig sectorklimaat. Hierdoor is bijv. de prijsverhouding melk - krachtvoer nog al wat gunstiger dan in Frankrijk.

In Bretagne denkt de veehouder sterk landbouw-technisch. Het aantal koeien wordt simpelweg bepaald door de hoeveelheid eigen voer, mede in de hand gewerkt door een in de zomer voor de gras-groei minder gunstig klimaat dan bij ons. Daar tegenover staat dat de veehouder in Bretagne een aantal omstandigheden mee heeft.

- De kosten van de grond liggen nogal wat lager dan bij ons, terwijl er genoeg grond komt voor bedrijfsvergroting.
- Eenvoudiger en goedkopere gebouwen.
- Gunstiger klimatologische omstandigheden voor verdere toename van de maisteelt.
- Van een milieu- en mestwetgeving is nog weinig sprake.

Niettemin onderkent men dat de Nederlandse

veehouder door zijn kennis en het snelle vermogen tot aanpassing superieur zal zijn in de toekomst.

Geen Franse slag

Gesteld mag worden dat het veehouderij-onderzoek in Frankrijk veel omvattend is en door de uitgestrektheid van het land op zeer veel verschillende lokaties voorkomt. Daarbij is wel getracht de verschillende accommodaties te „specialiseren” naar de situatie in de regio. Het onderzoek maakte op ons een goede indruk. De presentatie van de onderzoekresultaten is zonder meer uitstekend te noemen. Het bleek dat veel onderzoekers en voorlichters goed geïnformeerd zijn over de ontwikkelingen in ons land, vooral door de bezoeken die zij hier brachten.

Ofschoon er een zekere taalbarriere bestaat is het toch aanbevelenswaardig dat Nederlandse onderzoekers geregeld kennismaken met de daar aan de gang zijnde ontwikkelingen. Ons gezelschap heeft zeker niet de indruk gekregen dat met „de Franse slag” gewerkt wordt, integendeel.

Vergeleken met een bezoek 4 jaar geleden bleek nog dat de goede onderzoekoutillage samen met het enthousiasme van onderzoekers en voorlichters resultaten opleveren waarvan het zeker de moeite waard is kennis te nemen.